

Wijkvereniging Pijnacker Noord

Woonomgeving

Sociale infrastructuur

Excellente leefgemeenschap

Participatie

(Re-)integratie

Zelfredzaamheid

SOCIALE COHESIE

Sociale cohesie   Sociale kenmerken

Leefbaarheid

Directe democratie

Sociaal kapitaal

BURGERPARTICIPATIE

Buurtgemeenschap

Individualisatie

Sociale Controle

Sociaal kapitaal

Gezondheid

PIJNACKER NOORD

HOOFDSTUK I INLEIDING

Het in medio 2006 door de Gemeenteraad van Pijnacker goedgekeurde Masterplan voor de revitalisering van de wijk Pijnacker-Noord wordt de sociale leefomgeving als een probleemgebied geschetst: citaat: "Pijnacker-Noord is een potentiële probleemsituatie op het gebied van sociale veiligheid, huisvesting en sociaal klimaat". Een aantal begrippen (sociale cohesie, sociale infrastructuur, leefbaarheid etc.) worden genoemd om iets aan die problematiek te doen. Hoewel het probleemveld - ook elders in Nederland – nog steeds actueel is, wordt ogenschijnlijk toch weinig vorderingen gemaakt in een positieve ontwikkeling er van.

Uit wetenschappelijke onderzoeken en (opiniërende) artikelen (zie bijlage) kan worden geconcludeerd dat onderzoekers zelden negatief concluderen over SC. Veel begrippen zijn (wetenschappelijk) gedefinieerd, maar door hun abstractie niet praktisch hanteerbaar en/of meetbaar. Onderzoekers gebruiken dan ook nogal eens het woord containerbegrip.

Geconcludeerd kan worden dat, zonder de brede context uit het oog te verliezen, getracht moet worden tot een aanvaardbaar concreet niveau te komen waardoor activiteiten kunnen worden ontwikkeld die bijdragen aan een positieve ontwikkeling van Sociale Cohesie in de wijk. Een tweede conclusie is dat bewoners de dragers zijn van sociale cohesie c.a. Zonder draagvlak, geen ontwikkeling.

HOOFDSTUK II HET RAAMWERK VAN SOCIALE COHESIE

ALGEMEEN

Het begrip Sociale Cohesie(SC) is het brede vertrekpunt voor de verdere concretisering. SC wordt gedefinieerd als "de mate waarin mensen in hun gedrag en beleving uitdrukking geven aan hun betrokkenheid bij maatschappelijke verbanden in hun persoonlijk leven, als burger in de maatschappij en als lid van de samenleving". Het is een kenmerk van een groep of gemeenschap. De wetenschap onderkent daarin drie componenten: sociale participatie (gedragscomponent), gedeelde opvattingen (normen en waarden component) en identificatie met de groep (belevingscomponent).

SC heeft raakvlakken met het begrip (collectief) sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal "...gaat om de voordelen die je kunt halen uit contacten met andere mensen". Ook zijn in meerdere onderzoeken positieve verbanden gevonden tussen gezondheid en SC. Mogelijkerwijs door het ontvangen van sociale steun, via het overnemen van (on)gezonde normen en via de toegankelijkheid van (zorg)voorzieningen.

Geconcludeerd kan worden dat wil het bevorderen van SC (enige mate van) succes hebben, vooral de navolgende elementen van belang zijn:

- **Wat is thans de SC binnen de wijk Pijnacker-Noord.**
- **Welke (groeps)kenmerken hebben de bewoners van Pijnacker-Noord.**
- **Wat is het Sociale kapitaal en op welke wijze kunnen andere bewoners daarvan voordeel hebben.**

EERSTE CONCRETISERING

Het is om een aantal redenen van belang na te gaan of en zo ja in welke diepte SC (groepen van) bewoners in de wijk thans al heeft, waaruit deze bestaat en of (groepen van) bewoners bereid zijn deze SC verder te verbreden en te verdiepen. Die redenen zijn:

- Het is aantoonbaar dat er thans al vormen van cohesie op het niveau van wijk, resp. buurt resp. straat bestaat. Voorbeelden daarvan zijn de oprichting van de Wijkvereniging, gezamenlijke straatbarbecues, oranjekleuring bij WK voetbal, brede school en de door diverse bewoners uitgesproken bereidheid om mee te willen doen aan activiteiten t.b.v. de wijk.
- Bewoners zeggen wel te willen investeren in de wijk/buurt/straat mits zij daarvoor daadwerkelijke verantwoordelijkheid, steun én waardering in geld en/of schouderklopje krijgen. Daarbij wordt ook gezegd dat zij de vrijheid willen om daaraan invulling te geven.
- Door het verminderen van voorzieningen en dienstverlening t.g.v. bezuinigingen bij het Rijk, Provincie en Gemeente moeten bewoners meer zelfredzaam worden. Een (substantieel) aantal bewoners heeft daarvoor niet de “tools” en dreigen daardoor in een isolement terecht te komen. Een helpende hand of luisterend oor kan dan uitkomst bieden om de weerbaarheid te vergroten. Ook de vergrijzing kan leiden tot isolement en gevoelens van onveiligheid.
- De verwachting mag zijn dat na de revitalisering van de fysieke Openbare Ruimte de bereidheid bestaat om deze gezamenlijk in stand te houden.

Geconcludeerd kan worden dat het nu een gunstig tijdstip is om verder en concreter inzicht te krijgen over de aanwezige mate van SC en de bereidheid bij bewoners in Pijnacker-Noord om daarin verder te investeren en in welke richting dat moet gebeuren.

TWEEDE CONCRETISERING

In een wijk waar een uniforme opbouw -ongeacht welk kenmerk (leeftijd, inkomen, opleiding etc.) – bestaat, heeft als positieve kant dat de SC hoog kan zijn, maar heeft als negatieve kant dat de normen en waarden als absoluut worden gezien. Echter: de politieke keuze van de Rijksoverheid om in een wijk een gemengde bevolkingssamenstelling te stimuleren en na te streven, omdat dit de lagere bevolkingsgroepen de gelegenheid geeft in het netwerk van de hogere bevolkingsgroep terecht te komen is eveneens illusoir gebleken.

De wijk Pijnacker-Noord is een dergelijke gemengde wijk. De bevolkingssamenstelling volgt vrijwel alle sociale klassen van laag opgeleid tot hoog wetenschappelijk niveau, van goedkope huurflats tot dure eigen huizen, van jong tot hoogbejaard en van starters tot gesettled. Na de fysieke revitalisering woont ca. 40% (was 50%) in de sociale sector en ca. 60%(was 50%) is eigenaar. Hoewel daarmee niet de landelijk gebruikelijke balans van 30% - 70% benaderd, heeft dat niet tot waarneembare problemen geleid. De spreiding van de sociale sector over de wijk en de variatie in woningtypen heeft weliswaar niet tot menging geleid, maar wel tot wederzijds begrip en acceptatie. Ook het feit dat de huizenprijzen zich op goed niveau handhaven is indicatie dat Pijnacker-Noord als gemengde wijk wordt gezocht en gewaardeerd. Wel is bekend dat door de instroom van huurders uit achterstandswijken van andere Gemeenten er spanningen bestaan tussen bewoners van huurflats. Ook komt in de huurflats vandalisme voor, waardoor bewoners (willen) vertrekken. Ook het hoge (ca. 10%)percentage Westerse en niet-Westerse allochtonen, waarvan een substantieel deel niet of nauwelijks integreert, kan tot problemen leiden met andere bewoners. Een bekend voorbeeld is de Poolse arbeider die met 5 (of meer) in een woning zitten, ieder een eigen auto hebben, maar nauwelijks aanspreekbaar zijn.

De indruk bestaat dat de in de wijk woonachtige bewoners van Inrichting IPSE nauwelijks betrokken zijn bij de wijk. Uit studie blijkt dat dergelijke groepen ook elders nauwelijks integreren. Er zijn voorbeelden bekend dat deze horizontale integratie wordt teruggedraaid omdat dergelijke groepen vereenzamen. Pijnacker-Noord is sterk vergrijsd. Ca. 50% van de bewoners is 55 jaar of ouder; meer dan 15% van de huishoudens heeft een bewoner die 75 of ouder is. Uit recent onderzoek en uit signalen in de wijk blijkt dat ouderen steeds meer en meer geïsoleerd raken.

Geconcludeerd kan worden dat in de wijk Pijnacker-Noord dreigingen liggen die de SC kunnen aantasten, maar even zoveel kansen liggen om die te versterken. Bewoners uit de wijk zouden zich meer kunnen bezig houden met fysieke en sociale problematiek die (een paar straten verder) bestaat én die, zoals het er thans naar uitziet, de komende jaren groter zal worden door de bezuinigingen.

DERDE CONCRETISERING

Hier liggen waarschijnlijk de grootste mogelijkheden om de bestaande SC binnen de wijk te versterken. Dit is het veld waarbij de ene bewoner belangeloos zijn kennis, vaardigheden en ervaring beschikbaar stelt ten behoeve van andere bewoners. Dat kan zowel op het niveau zijn van individuele bewoner steunt de andere individuele bewoner, maar het kan ook betrekking hebben op individu steunt groep of groep steunt groep. Het gaat vaak over relatief simpele dingen zoals ouderen wat meer steun geven om uit hun isolement te komen, een bewoner deskundige die een mede-bewoner uitleg geeft over sociale wetgeving, een bewoner deskundige die voor een (of een groep van) huurders kwesties uitzoekt, een jeugdelftal van Noord oprichten en trainen, als buddy voor een eenzame ouder optreden, een groep "hangjongeren" inzicht geven over het Staatsrecht, boodschappen doen voor een (groep van) ouderen of alleenstaande moeders, etc. etc. Ieder idee of initiatief is in principe denkbaar en mogelijk.

Hoewel op dit gebied veel kansen liggen, schuilt daarin ook mogelijke gevaren. Goedwillende bewoners kunnen zich als professionals gedragen. Als voorwaarde voor succes gelden dan ook als randvoorwaarden dat bewoners hierin willen investeren, zich eventueel willen laten scholen resp. instrueren en dat de organisatie/coördinatie op goede wijze wordt opgezet en begeleid.

Geconcludeerd kan worden dat op dit gebied veel uitdagingen liggen, maar ook veel valkuilen. Activiteiten op dit gebied moeten kleinschalig en voorzichtig worden ontwikkeld, maar vooral het draagvlak hebben van een substantieel aantal bewoners.

HOOFDSTUK III CONCRETE ACTIVITEITEN en ROL WIJKVERENIGING

Er zijn 10-tallen projecten te bedenken en onderstaande lijst is alleen bedoeld om de verbeelding te prikkelen. Veel belangrijker is dat als eerste met de bewoners wordt gediscussieerd om te bezien of zij tijd en energie in dit onderwerp willen steken. Zij zijn ook beter in staat activiteiten te opperen. Maar ook discussie en afstemming met organisaties (SWOP, kerk, brede school, Gemeente, Rndom Wonen etc.) die thans al een rol spelen (of zouden moeten spelen) is van belang.

- 1 Een onderzoek doen naar het niveau van SC binnen de wijk en de bereidheid van bewoners om dit verder uit te bouwen.

Gemeente en Wijkvereniging zijn co-producent en beslissen gezamenlijk over de aanpak en opzet. De Gemeente stelt budget beschikbaar.
- 2 Bezien welk onderhoud aan de Openbare Ruimte door bewoners kan worden gepleegd bijv. groen en onderhoud speeltuigen. Incl. een kleine beloning.

Gemeente en Wijkvereniging maken een gezamenlijk plan. De coördinatie van de uitvoering wordt daarna gemandateerd aan de Wijkvereniging.
- 3 Bezien hoeveel budget beschikbaar is om bewoners te scholen, instrueren etc. voor steun aan mede-bewoners.

Dit kan eerst ingevuld worden als een redelijke benadering kan worden gemaakt welke projecten worden opgepakt en of daarbij scholing/instructie nodig is. Beheer van het budget berust bij de Wijkvereniging.

- 4 Ontwikkel een nieuw woning toewijzingsbeleid –of breng wijziging aan in het bestaande – gericht op een evenwichtige toewijzing van vrijkomende woningen uit de sociale sector over de wijken/kernen aan externe instroom uit achterstandswijken van andere gemeenten. De Wijk Pijncker-Noord wordt daarbij positief gediscrimineerd gezien de onbalans die thans bestaat.

Verantwoordelijke is Rondom Wonen in overleg met de Gemeente en Wijkvereniging.

- 5 Vorm een task-force, bestaande uit een vertegenwoordiger van de Gemeente, Rondom Wonen en de Wijkvereniging, die een plan maken om het vandalisme in de flats van RW aan te pakken.

Verantwoordelijke is Rondom Wonen met inbreng van de Gemeente en de Wijkvereniging.

- 6 Ontwikkel een plan gericht op het bestrijden en voorkomen van eenzaamheid onder ouderen.

Verantwoordelijke is de Wijkvereniging samen met de Gemeente en SWOP. De uitvoering berust bij de Wijkvereniging.

- 7 Onderzoek in hoeverre de bewoners van de zorginstelling IPSE zijn geïntegreerd in de Wijk en bezie hoe verbeteringen kunnen worden aangebracht.

Verantwoordelijke is de Directie van IPSE met inbreng van de Wijkvereniging.

- 8 Onderzoek in hoeverre de Westerse en niet-Westerse allochtonen in de wijk zijn geïntegreerd en stel zo nodig verbeteringen voor.

Verantwoordelijke is de Gemeente met inbreng van de Wijkvereniging.

Etc. etc.

HOOFDSTUK IV PLAN VAN AANPAK

Twee vragen die van belang zijn voordat ook maar enige energie in de verdere uitwerking moet worden gestoken zijn:

- Is de Gemeente bereid om aan de Wijkvereniging meer verantwoordelijkheden te geven om de geschetste richting in te gaan. Daaronder wordt eveneens begrepen het beschikbaar stellen van budget (voor zover noodzakelijk) en ruimte voor experimenten?
- Zijn een substantieel aantal bewoners bereid om in hun wijk op enigerlei wijze te investeren?

De Wijkvereniging zal bezien of zij voldoen aan de eisen om in dit gebied te sturen en zo nee, op welke wijze daaraan voldaan kan worden.

Eerst als de eerste twee vragen positief zijn beantwoord, kan verder gegaan worden met het ontwikkelen van activiteiten.

Bijlage

Enige lezenswaardige literatuur

Ruijsbroek J.M.H. (RIVM), Verweij A. (RIVM). Sociale Cohesie samengevat in: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. 7 december 2009

Lupi Tineke, Buurtbinding. Van een kolonie tot VINEX-wijk Amsterdam: Aksant Platvoet, Leo & Maarten van Poelgeest. 2005

Dorst, M.J. van. Een duurzaam leefbare woonomgeving. Delft: Eberon. 2005

Hart, J. de. Zekere banden, sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Red. 2002.

Schreuder, Arjen. Wijk knapt niet op van dure huizen. NRC Handelsblad. 13 april 2006

Veenhoven, R. Leefbaarheid, betekenissen en meetmethoden. Rotterdam, Erasmus Universiteit Rotterdam. 2000.

Wittebrood, Karin en Tom van Dijk. Aandacht voor de wijk. Den Haag: Sociaal en cultureel Planbureau. 2007

WRR. Certrouwen in de buurt. Amsterdam: Amsterdam University Press. 2005

Zie verder: www.pijnacker-noord.nl